

Motion till riksdagen 2022/23:699

av **Carina Ödebrink m.fl. (S)**

Vinstjakten i skolan

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stoppa vinster i skolan och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

En generell solidariskt finansierad välfärd som fördelas efter behov och på lika villkor är ett av grundfundamenten i den svenska modellen. Denna modell har länge bidragit till en jämn och hög kvalitet i välfärden, men har under 2000-talet varit utsatt för ett hårt tryck, bland annat på grund av uteblivna satsningar. Samtidigt har välfärden avreglerats kraftigt, och det har möjliggjorts för vinstdrivna företag att på ett unikt sätt bedriva verksamhet med full kostnadstäckning. Detta har resulterat i att den privatdrivna välfärden expanderat kraftigt i omfattning. Den tidigare socialdemokratiska regeringen försökte under de tidigare mandatperioderna begränsa vinstjakten, men detta stoppades av en högermajoritet i riksdagen.

Välfärden är ingen marknad där du gör val baserat på kvalitet kontra kostnad, utan välfärden drivs av tydliga samhällsmål. Vinstdrivande företag drivs primärt inte av ett brinnande intresse att utveckla vår gemensamma välfärd utan av att tjäna pengar. Detta innebär en risk att företag drar ner på sådan kvalitet som är svår att mäta och följa upp. Undersökningar som gjorts visar exempelvis att friskolor har lägre lärartäthet och en högre grad obehöriga lärare än kommunala skolor – något som blir möjligt eftersom de generellt rekryterar högpresterande elever som kommer från studievana hem. Därför är rapporter där det varje år förvinner miljarder i vinster från skolektorn alarmerande. Bara det senaste året 2021 gjorde de fyra största skolkoncernerna 1,4 miljarder i vinster och de senaste fem åren har vinsterna varit 4,6 miljarder. När medborgarna ser att de pengar de betalt för skola, vård och omsorg försvinner ner i privata plånböcker urholkas också drivkraften att vilja betala skatt.

Ett annat problem är att privatiseringarna av välfärden har segregeringseffekter, exempelvis inom skolektorn. Bland annat har det konstaterats att segregationen är

större i kommuner där en större andel av eleverna går i fristående skolor än i kommuner där ett färre antal elever gör detsamma. Vidare visar utredningen Ordning och reda i välfärden (2016) att olika samhällsklasser går i olika skolor. Det innebär att de som har det sämre ställt socioekonomiskt i större utsträckning går i kommunala skolor än de som har det bättre ställt. För att bryta den här nedmonteringen av den generella välfärdsmodellen och stoppa läckaget av skattemedel behöver därför vinster i välfärden stoppas.

En av anledningarna till att det blev möjligt att driva välfärdstjänster i privat regi från första början var att mångfalden skulle öka. I dag ser vi dock en annan utveckling. De idéburna skolorna blir färre och aktiebolagen och koncernerna blir fler. Detta är något som friskolesektorn själv oroas över i rapporten Idéburna skolor och fristående huvudmän (2019) som är från Arbetsgivarföreningen KFO. Där konstaterar man att andelen elever blir färre och färre i grundskolesektorn som går i en idéburen skola och fler går istället i en aktiebolagsdriven skola.

För att bryta den här utvecklingen och stoppa läckaget av skattemedel behöver därför vinster i välfärden stoppas. Skolornas drivkraft ska vara att förmedla kunskap och att varje elev utvecklas – inte att ge privata vinster.

Carina Ödebrink (S)

Johanna Haraldsson (S)

Azra Muranovic (S)